

Rakvere sünnipäevast ajaloolase pilgu läbi

Rakvere on iidse asustusega paik. Viimased arheoloogilised kaevamised linnuses ja kloostrivaremeis töid päevalgele leide aastatuhandete tagant. Samuti leidis tõestust linna juba varem oletatud esmane asukoht Vallimäe põhjapoolsemal astangul, praegusel teatrimäel.

Ometi pole meil ka praegu võimalik täpselt määratleda Rakvere sünniaega. Puuduvad ju igasugused kirjalikud teated varasemast ajast kui XIII saj. algusest. Seega saame endiselt võtta Rakvere sünniaastaks tema esmamainimise Henriku Liivimaa Kroonikas – 1226. aasta.

See oli aeg, mil lõuna poolt peale tungivad Saksa rüütlid olid Soome lahe kaudu saabunud taanlastega meie maa ja rahva pärast tõsisel konfliktis. Mõlemad tahtsid kaunist ja viljakat Virumaad oma võimu alla saada. Tüli saabus lahendamata Rooma paavsti saadik, Modena piiskop Wilhelm, kes tegi juba 1225. a. retke Lõuna-Eestisse. See retk ei andnud aga olulisi tulemusi. Juba sama aasta sügisel puhkesid meie maal taas arusaamatused sakslaste ja taanlaste vahel. Viru vanemad kutsusid endale appi sakslasi Otepäält ja löid taanlased linnustest välja. Nüüd kuulutas Riias peatuv piiskop Wilhelm Virumaa paavsti võimu all olevaks ja sundis nii taanlasi kui ka sakslasi seda tunnustama.

1226. a. alguses saabus paavsti saadik koos suure saatjaskonnaga Virumaale. Ta tuli läbi Järvamaa ja tegi Virus esimese peatuse Agelinde linnuses (Antu-Punamägi). Kroonik Henrik kirjutas: „...ja seal suurima

rõõmuga ja ülistusega vastu võetuna kutsus ta kokku nende hulga ning jagades igavese elu õndsust toovaid manitsusi, ilmutas neile Jeesus Kristuse nime“. Edasi võeti suund põhja, Virumaa lääneosa keskse linnuse Tarvanpea (ajalookirjanduses ka Tarvanpää) suunas.

Tarvanpeal jagas piiskop kõigile jumalaarmu. „Ja tehti rahu, esiteks sakslaste ja taanlaste vahel, siis eestlastega kõigist maakondadest,“ kirjutas kroonik.

Niisiis, 1226. a. jaanuaris käisid Vallimäel, Tarvanpea linnuses rahuläbirääkimised, kus võeti vastu tähtsaid otsuseid meie maa saatuse kohta. Virumaa jäi paavsti võimu alla, kohapealseks asehalduriks määrati magister Johannes.

Oodatud rahu aeg jäi aga üüriseks. Sõdimised sakslaste ja taanlaste vahel jätkusid. 1227. a. sai Virumaa ja Tarvanpea peremeheks Mõõgavendade Ordu. Nii algas meie maal aastasadu kestnud võõrvõimude vahetumine.

Uuel Taani võimu perioodil, mis kestis aastatel 1238–1346, saame rääkida juba Rakverest (Wesenbergist) kui linnast. Esmakordselt sai linn privileegid 12. juunil 1302. Privileegid andis tollane Taani kuningas Erik VII Menved, kes valitses aastatel 1286–1319.

„Erik Menved, Taanimaa kuninga ja Eestimaa hertsogi tõendab, et ta võtab Rakvere /Wesenbergi/ kodanikud kõigi nende õiguste ja perelehtmetega oma rahu ja kaitse alla ning annab neile igapäevase, olgu linna sees või väljaspool, käesolevaga kõik vabadused, õigused ja seadu-

Millal on Rakvere sünnipäev? 1976. aastal püstitati Rakvere Vallimäele kivitahukad Tarvanpea (Tarvanpää) linnuse kirjasõnalisest esmamainimisest möödunud 750 aasta tähistuseks. Tänavu möödub praeguse Rakvere asuala esmamainimisest (1226. a.) Henriku Liivimaa Kroonikas juba 770 aastat. Rakvere Muuseumi teaduri Odette Kirsi arvates oleks Rakvere sünnipäeva siiski õigem tähistada linnaõiguse andmise (1302. a.) tähistuseks 12. juunil.

sed, milliseid Tallinna /Revali/ kodanikud omavad.“

Nii sai meie linn, mis kandis läbi aegade kahte nime – võõrvallutajale Wesenberg ja eestlastele Rakvere – juba 14. sajandi alguses võrdväärseid õigused mitme suure linnaga. Tallinnal olid samad privileegid, nn. Lübecki õigus, aastast 1282. Hiljem omasid Lübecki õigust enam kui 100 Läänemere rannikul asunud linna.

Et praeguse Rakvere linna territooriumil asunud Tarvanpea linnuse esmakordne mainimine kirjasõnas 1226. aastal on seotud sündalvise ajaga, siis, võttes selle aasta küll sünniajaks, oleks õigem tähistada linna sünnipäeva suvel – 12. juunil, linnaõiguse andmise päeval.

Odette Kirss.
Rakvere Muuseumi vanemteadur